

Մ ՈՒՐՐԵ Յ ԱԿՈՐ

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՆԻՍ ԱՄՅՐ ԵՒ ԿԵՂԵՅԻ

ԲԱՐԵԿԵՆՈՒԱՆ ԱՌԱՋԱԽՈՐԱՅ ՊԱՇԵՐ

21 ՅՈՒՆԻՈՒՐ 2018

Կիրակնօրեայ Ընթերցումներ	էջ 1
Ծանուցում	էջ 2
Ուխտին Տապանակը (44)	էջ 3

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ

ԵՍԱՅԻ ՄԱՐԳԱՐԷԻ ԳԻՐՔԷՆ

(61.10-62.9)

Երոսաղէմը Տիրոջ պարգեւած ուրախութեամբ պիտի խայտայ եւ Աստուծով պիտի ցնծայ, որովհետեւ Աստուած փրկութեան զգեստ հագցուց անոր եւ ուրախութեան պատմութեանով պատեց զայն. փեսայութեան պսակը դրաւ անոր գլխուն եւ հարսնութեան զարդերով պճնեց զայն:

Ինչպէս հողին մէջ նետուած սերմերը կը ծլին, կամ ինչպէս պարտէզին տունկերը կը ծաղկին, այնպէս ալ Տէր Աստուծոյ արդարութիւնը եւ ուրախութիւնը պիտի ծագին Երոսաղէմի մէջ եւ բոլոր ժողովուրդները ակնատես պիտի ըլլան: Ուստի պիտի չլռեմ, Սիոնի սիրոյն, անդադար պիտի աշխատիմ Երոսաղէմի համար, մինչեւ որ անոր արդարութիւնը ծագի լոյսի պէս եւ անոր փրկութիւնը փայլատակէ ջահի մը պէս:

Այն ատեն հեթանոսները պիտի տեսնեն արդարութիւնդ, ո՛վ Երոսաղէմ, բոլոր թագա-ւորները պիտի տեսնեն քու փառքդ եւ քեզ պիտի կանչեն նոր անունով մը որ Տէրը ինք պիտի տայ քեզի:

Տիրոջ ձեռքին մէջ վայելուչ պսակ մը պիտի ըլլաս. արքայական թագ պիտի ըլլաս Աստուծոյ ձեռքին մէջ: Այլեւս բնաւ “Լքուած կին” պիտի չկոչուիս, ո՛չ ալ երկիրդ “Աւերակ” պիտի անուանուի. այլ ես քեզ “Նախասիրածս” պիտի կոչեմ, իսկ երկիրդ՝ “Բնակուած Շէն”, որովհետեւ Տէրը պիտի հաւանի քեզի եւ երկիրդ բնակութեամբ պիտի խոնուի: Ինչպէս երիտասարդ մը եւ կոյս մը նոր ընտանիք կը կազմեն, այնպէս ալ զաւակներդ քեզի հետ նոր ընտանիք պիտի կազմեն. եւ ինչպէս փեսան հարսով

կ’ուրախանայ, այնպէս ալ Աստուածդ քեզմով պիտի ուրախանայ: Ո՛վ Երոսաղէմ, պարիսպներուդ վրայ պահապաններ կարգեցի որոնք անդադար գիշեր-ցերեկ Տիրոջ պիտի աղաղակեն: Մի՛ լռէք, ո՛վ աղօթողներ, հանգիստ մի՛ տաք Աստուծոյ, մինչեւ Երոսաղէմը վերականգնէ եւ զայն երկրի պարծանքը դարձնէ:

Տէրը հետեւեալ երգումը ըրաւ, որ պիտի կատարէ իր փառքով, իր զօրաւոր բազուկով. «Ա՛լ բնաւ ցորենդ թշնամիներուդ պիտի չտամ որպէս կերակուր, օտարներու զաւակները պիտի չխմեն գինիդ որուն համար դուն վաստակեցար. այլ դո՛ւն պիտի հնձես ու դուն վայելես քու բերքդ եւ փառք տաս Տիրոջ, այգեկութք պիտի ընես ու դուն խմես գինիդ սրբարանիս սրահներուն մէջ»:

Մի՛ լռէք, ո՛վ աղօթողներ, հանգիստ մի՛ տաք Աստուծոյ...

ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԻ
ՏԻՄՈԹԷՆՈՍԻ ԳՐԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ
ՆԱՄԱԿԵՆ
(2.15-26)

Աշխատէ որ Աստուծոյ աչքին ըլլաս
Հայնպիսի մշակ մը որ իր գործերուն
համար ամչնալիք բան մը չունի, որպէս
մէկը՝ որ ուղիղ կերպով կ'ուսուցանէ
Աստուծոյ ճշմարիտ պատգամը:

Հեռու կեցիր հաւատքի ճշմարտու-
թիւնները խեղաթիւրող պարապ վիճա-
բանութիւններէ, որոնք հետզհետէ մարդիկը
Աստուծոյ հեռացնելու կը ծառայեն
միայն: Այդպիսի խօսքերու ձգած թոյնը
քաղցկեղի պէս կը կրծէ մարդս: Այդպիսի
խեղաթիւրող վիճասէրներ էին Հիմենոս եւ
Ֆիլետոս, որոնք ճշմարտութենէն շեղեցան
եւ շատերու հաւատքը քանդեցին, ըսե-
լով թէ մեռելներու յարութիւնը արդէն
տեղի ունեցած է: Բայց Աստուծոյ դրած
հաստատուն հիմը կանգուն կը մնայ:
Անոր վրայ գրուած է. «Տէրը կը նանչնայ
անոնք որոնք իրն են», եւ, «Ով որ Տիրոջ
կը պատկանի՝ թող հեռու մնայ անիրաւ
գործերէ»:

Մեծ տունի մը մէջ միայն ոսկիէ եւ
արծաթէ անօթներ չեն ըլլար, այլ նաեւ
փայտէ ու կաւէ անօթներ: Յստակ է
թէ առաջինները թանկագին են, իսկ
միւսները անարժէք: Արդ, ով որ ինքզինք
մաքրէ նման մեղքերէ, կը դառնայ
Աստուծոյ համար թանկագին անօթ մը,
մաքուր եւ պատրաստ՝ ամէն տեսակի
բարի ծառայութիւն
մատուցանելու:

Փախի՛ր երիտա-
սարգական ցանկու-
թիւններէն: Արդա-
րութեան, հաւատքի,
սիրոյ, խաղաղութեան
ու սրբութեան հետա-
մուտ եղիր, անոնց պէս՝
որոնք մաքուր սիրտով
կ'աղօթեն Աստուծոյ:

Արդարութեան,
հաւատքի,
սիրոյ,
խաղաղութեան
ու սրբութեան
հետամուտ
եղիր, անոնց
պէս՝ որոնք
մաքուր
սիրտով
կ'աղօթեն
Աստուծոյ:

Յիմար եւ անօգուտ վէճերէն հրաժարէ,
գիտնալով որ անոնցմէ կռիւներ կը
ծագին: Աստուծոյ ծառան պէտք է
կռուի, այլ պէտք է հեզ ըլլայ բոլորին
հանդէպ, կարող ըլլայ աւետարանը
սորվեցնելու, ներողամիտ ըլլայ որպէսզի
քաղցրութեամբ խրատէ հակառակողները,
որովհետեւ Աստուած միշտ ալ առիթ
կու տայ որ անոնք դառնան իրենց
սխալէն եւ ճշմարտութիւնը ճանչնան, եւ
զգաստանալով դուրս գան սատանային
որոգայթներէն, որոնց մէջ բռնուած՝ անոր
կամքը կը կատարեն:

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆԵՆ
ԸՍՏ ՅՈՀՎԱՆՆՈՒ
(6.15-21)

Յիսուս երբ գիտցաւ թէ պիտի
գան բռնութեամբ գինք թագաւոր
ընելու, դարձեալ լեռը ելաւ, առանձինն:

Երեկոյեան, Յիսուսի աշակերտները
ծովեզերք իջան եւ նաւակ մտնելով սկսան
երթալ ծովուն զիմացի կողմը, դէպի
Կափառնաուս: Երբ մթնցաւ, տակաւին
Յիսուս իրենց եկած չէր: Ծովը գորաւոր
հովէն կ'ալեկոծէր:

Աշակերտները հազիւ հինգ կամ վեց
քիլոմետր նաւարկած էին, երբ տեսան
Յիսուսը, որ ծովուն վրայէն քալելով կը
մօտենար նաւակին: Բոլորը սարսափեցան:
Յիսուս ըսաւ անոնց. «Ես եմ, մի՛ վախնաք»:
Անոնք կ'ուզէին զինք նաւակին մէջ
առնել, բայց արդէն նաւակը հասաւ այն
տեղը, ուր կ'երթային:

Այս խօսքերը ըսելէ ետք Յիսուս շարու-
նակեց իր ճամբան դէպի Երուսաղէմ:

ՀԻՄՆԱԴԱԵՐՈՒՄ ԱՅԵՒՈՒԹԻՄ
Բարեհաճեցէք հեռաձայնել
Արժ. Տ. Գառնիկ
Աւ. Քինյ. Գոյունեանի.
514 909 5203 քիլիմ:

«ՈՒԽՏԻՆ ՏԱՊԱՆԱԿԸ»

ԿՐԻԿՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԻՍԷ ԱՆԹԻՄԻԱՍ
ՓՈՒՆԱԴՐՈՒԹԻՒՄ

ԳԱՌՆԻԿ Ա. Ք. Գ.

ԱՅՐԻՆԵՐԻ ՈՒ ՈՐԲԵՐԸ

Ատանայի եւ Հալէպի վիլայէթներուն (նահանգներուն) մէջ մնացածները կենդանի գոհեր էին: Անոնց մէջ՝ բազմութիւն այրիներու, եւ բազմութիւններ որբերու:

Առաջին անգամ Սահակ Կաթողիկոսն էր, որ իր քարտուղարին՝ Գիւտ Վրդ. Միթիթարեանի միջոցաւ ձեռնարկած էր այրիներու եւ որբերու ցուցակի մը պատրաստութեան⁶³⁰: Ըստ Զապէլ Եսայեանի, այնպիսի աշխատանք մըն էր ատիկա, որ ցուցակագրելու նպատակով Պատրիարքարանէն «իրարու ետեւէ» պաշտօնեաներ ղրկելը՝ «բոլորովին անօգուտ գոհողութիւն» էր եղած⁶³¹: Արդեօք Կաթողիկոսին ցուցակը փրկուած է, եւ օր մը լոյս պիտի տեսնէ՞ Անթիլիասէն...

Ատանայի եւ Հալէպի նահանգներուն մէջ Հայ Առաքելական այրիներու թիւը՝ 3318 ցոյց տրուած է, Հայ Կաթողիկ այրիներու թիւը՝ 162, եւ 448 Հայ Բողոքական այրիներ⁶³²:

Պատրիարքարանի Ազգային Վարչութեան Քաղաքական Ժողովը Կեդրոնական Այրիախնամ Յանձնաժողով պիտի յառաջացնէր ուշ քան Որբախնամ Կեդրոնական Յանձնաժողովը, տարի մը ետք: Մինչ վերջինը յառաջացուցած էր 1909-ի Օգոստոսին, առաջինը պիտի յառաջացնէր 1910-ի Սեպտեմբերին: Ըստ Այրիախնամի Տեղեկագրին, անոր անհրաժեշտութիւնը զգացուած էր, երբ Ազգային ու Միջազգային Նպաստի Յանձնաժողովներու տուած գումարները «առանց որեւէ հետք ձգելու» սպառած էին⁶³³: Այն ատեն միայն հարկ տեսնուած էր «այրիներու հոգածութեան խնդիրը անջատել որբերու խնամարկութեան գործէն»⁶³⁴:

Այրիախնամ Յանձնաժողովը պիտի մերժեր նպաստի դրութիւնը շարունակել, եւ որոշէր աշխատանքի դրութեամբ խնամել անպաշտպան այրիները, որ-

պէսզի «կարող լինին նոյնիսկ օր մ'իրենց որբերը խնամել իրենց մայրական թեւոց ներքեւ»⁶³⁵:

Յանձնաժողովը Կիլիկիոյ այրիները երեք խումբերու պիտի բաժնէր. 1. Աշխատելու կարող, բայց ամէն միջոցէ զուրկ այրիներ, 2. Աշխատելու կարող, բայց գոյքեր ու կալուածներ ունեցող այրիներ, եւ 3. Աշխատելու բացարձակապէս անկարող ու նիւթապէս կարօտ այրիներ⁶³⁶:

Աշխատանոցներ պիտի բացուէին Հաճընի, Ատանայի եւ անոր շրջակայ գիւղերու մէջ, նաեւ՝ Տարսուսի, Գօգ-Օլուքի, Մարաշի, Անտիոքի, Սուէտիոյ եւ Քէսսապի: Ըստ արձանագրուած թիւերուն, առաջին խումբի այրիներէն ջնջին թիւ մը պիտի զբաղէր այն աշխատանոցներուն մէջ: Հակառակ Տեղեկագրին, աշխատանոցները «մեծ յաջողութեան» պիտի չհասնէին: Երկրորդ խումբի այրիներուն գոյքերն ու կալուածները «արդիւնաբեր վիճակի մէջ» դնելու ցանկութիւնն ալ տեղ պիտի չհասնէր: Իսկ երրորդ խումբի այրիներուն ստացած ոչինչ նպաստները՝ անոնց թշուառութեան կատարելութիւնը պիտի չնուազեցնէին: Այսպէս՝ Կիլիկիոյ այրիներու «հոգածութեան խնդիր»ը պիտի չբարելաւուէր, այլ հետզհետէ արագօրէն հակառակ ընթացքով երթար իր վախճանին:

Աղէտին հետեւանքներուն դարմանման մէջ, արդարութեան վերահաստատման ճիգերուն զուգահեռ՝ որբերուն պարագան առաջնահերթը ներկայացած էր: Անոնց առնչաբար Եսայեան գրած է. «ըմբոստացուցիչ պատահարներուն հետեւանքով ցեղը բեռնաւորութեամբ հազարաւոր նոր որբերու հոգով: Այդ օրերուն, մեր մարդկային եւ ազգային զգացումներուն մէջ վիրաւորուած եւ յուսախաբ, ամէն դասակարգի, ամէն գոյնի, ամէն դաւանանքի պատկանող հայեր, նոյն գայրոյթով արտայայտուեցան: Մեր ազգային հոգեբանութիւնը նկատողութեան առնող ոեւէ անձի համար պարզ ճշմարտութիւն մը կը թուէր, որ պատահած դժբաղդութեան համեմատութեամբ՝ ցեղը երեւան պիտի բերեր կորով, յարատեւ ջանք, եւ մանաւանդ կամքը պիտի ունենար իր իսկ սեփական միջոցներով դարմանելու աղէտին հետեւանքները եւ ատով իսկ յայտնելու, թէ թշնամիին դիտաւորութիւնները անկարող են իր կենսականութեան անշիջելի բնազդին դէմ»⁶³⁷:

Համիտեան կոտորածներէն կային 1089 որբեր, որոնք պատասպարուած էին Օսմանեան եւ օտար որբանոցներու մէջ⁶³⁸: Սա կը նշանակէ, որ նախքան Կիլիկեան Աղէտը, ցեղը բեռնաւորուած էր հոգեխոցով, եւ ահա կու գար բարդուելու նոր հոգեխոցը կամ խորացնելու առաջինը: Այս անգամ, սակայն, օգնութեան փութալու «ժողովուրդին ձգտումները եւ փափաքները» Պոստոյ Ազգային Վարչութեան կողմէ «կը նուիրագործուէին»⁶³⁹:

Աղէտին Առաքելական որբերուն թիւը՝ 5702 էր,

Բողոքական որբերուն թիւը՝ 971, Կաթողիկոսներուն թիւը՝ 220. որբերուն ընդհանուր թիւը 6893 էր⁶⁴⁰: Եթէ գումարենք ասոր վրայ Համիտեան կոտորածներէն մնացած 1089 որբերը, ապա թիւը կը բարձրանար 7982-ը⁶⁴¹:

Նշուեցաւ արդէն, որ Պատրիարքարանի Ազգային Վարչութեան Քաղաքական Ժողովը Որբախնամ Կեդրոնական Յանձնաժողով յառաջացուցած էր 1909-ի Օգոստոսին: Անոր տուած էր պարտականութիւնը՝ 1.- Որբերը չհեռացնել իրենց հայրենիքէն, եւ 2.- Ո՛չ մէկ որբ չյանձնել օտար հաստատութիւններու⁶⁴²:

Որբախնամ Կեդրոնական Յանձնաժողով պիտի յառաջացնէր տեղական յանձնաժողովներ, եւ 1909ի Օգոստոսէն Նոյեմբեր որբանոցներ պիտի բացուէին Ատանայի (Օգոստոս), Հաճընի (Սեպտեմբեր), Մարաշի (Սեպտեմբեր), Այնթապի (Հոկտեմբեր), Չորք-Մարգպանի (Նոյեմբեր) եւ Հասանպէյլիի (Հոկտեմբեր) մէջ⁶⁴³: Առաջին որբանոցը Մերսին բացուած էր: Անիկա Տեղեկագրին հրապարակումէն առաջ դադարած էր գործել⁶⁴⁴: Իսկ 1911-ի Յունուարէն մինչեւ Յունիս վեց որբանոցները պիտի նուազէին չորսի. Ատանայի որբանոցը «տեղւոյն կուսակալին կարգադրութեամբ խառն Յանձնաժողովի մը խնամքին» պիտի յանձնուէր⁶⁴⁵, եւ կոչուէր Օսմանեան Որբանոց: Այնթապի որբանոցն ալ պիտի փակուէր ու որբերը փոխադրուած էին Մարաշի որբանոց⁶⁴⁶:

Վեց որբանոցներուն մէջ պատասպարուած որբերուն թիւը 1426 էր⁶⁴⁷: Իսկ որբանոցներուն նուազումով պատասպարուած որբերուն թիւը պիտի իջնէր 1116-ը⁶⁴⁸:

Ատանայի եւ Հալէպի նահանգներուն Օսմանեան եւ օտար որբանոցներուն մէջ պատասպարուածներուն թիւը 1738 էր: Օսմանեան եւ օտար որբանոցներն էին՝ Հաճընի Պետական Որբանոցը՝ 115 որբեր. Չորք-Մարգպանի Պետական Որբանոցը՝ 101 որբեր. Այնթապի Անգլիական Որբանոց՝ 100 որբեր. Այնթապի Յրիբսըն Որբանոց՝ 145 որբեր. Մարաշի Գերմանական Որբանոց՝ 727 որբեր. Մարաշի Անգլիական Որբանոց՝ 200 որբեր. եւ Հաճընի Ամերիկեան Որբանոց՝ 350 որբեր⁶⁴⁹: Ընդհանուրը՝ 1738:

Եւ ջարդերու վայրերուն մէջ կային բազմաթիւ որբանոցներ, որոնք հողին տակն էին...

Ինչո՞ւ ազգային որբանոցներուն վիճակը անկազմակերպ եւ թշուառ պիտի ըլլար, եւ ճիգերը ամօթալի անյաջողութեան պիտի յանգէին:

Եսայեան շեշտելէ յետոյ, թէ նիւթական միջոցները չէին պակսեր⁶⁵⁰, հետեւեալ պատճառները թուած է. 1) Անտեսումը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին, որուն գլացուած էին «նոյնիսկ պարզ Առաջնորդի մը իրաւասութիւնները», եւ անոր հոգեւոր իշխանութեան ներքեւ եղող որբերուն «նիւթական եւ բարոյական բաղդը» վճռուած էր առանց իր գիտութեան⁶⁵¹: 2) Փոխանակ օգտագործելու Կաթո-

ղիկոսին հրամանաւ պատրաստուած ցուցակը, որուն ակնարկուեցաւ, ժամանակ եւ դրամ վատնուած էր նոր ցուցակի պատրաստութեան: 3) Մերսինի որբանոցի շինութեան համար մսխում գումարներու, մանաւանդ որ շինուածն ալ շուտով պիտի փլէր⁶⁵²: Եւ 4) Խնամարկութեան պատասխանատու պաշտօնով զրկուածներու անձեռնհասութիւնը եւ ապիկարութիւնը⁶⁵³: Պէտք է աւելցնէր նաեւ՝ Պետական օժանդակութեան խոստումներուն ուշացումը եւ ապա օժանդակութեան գումարներուն նուազումը:

(Շարունակելի 44)

ԱՂԲԻԻՐՆԵՐ ԵՒ ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

630.- Զապէլ Եսայեան, Կիլիկիոյ Որբախնամ Կեդրոնական Յանձնաժողովին Տեղեկագիրը, Արագած, 14 Սեպտեմբեր 1911, է 258: Յետ այսու՝ ԵՈՏ:

631.- Անդ:

632.- ԹԿԱ, է է 831-833:

633.- Կիլիկիոյ Այրիախնամ Կեդրոնական Յանձնաժողովի Տեղեկագիր (տե՛ս «Յանձնաժողովի Կազմութիւնը»), 1911 Սեպտեմբեր 10, Հայաստանի Ամերիկեան Համալսարանի Թուանշային Գրադարան, յետ այսու՝ ԱՀԱՏ:

634.- Անդ:

635.- Ն, տե՛ս Եղիշէ Պար. Գուրբանի 11 Սեպտեմբեր 1910 թուակիր նամակը առ Ազգային Վարչութեան Քաղաքական Ժողով:

636.- Ն, տե՛ս Այրիախնամ Կեդրոնական Յանձնաժողովին 15 Դեկտեմբեր 1910 թուակիր շրջաբերականը:

637.- Զապէլ Եսայեան, Կիլիկիոյ Որբանոցները, յօդ. Ա., Արագած, 17 Օգոստոս 1911, է 196: Յետ այսու՝ ԵՈՏ:

638.- Կիլիկիոյ Որբախնամ Կեդրոնական Յանձնաժողովի Տեղեկագիր, տե՛ս «Ատանա եւ Հալէպ Նահանգներու Մէջ Գտնուող Օսմանեան եւ Օտար Որբանոցներու Մէջ Պատասպարուած Որբեր» քը եւ «Ամփոփ Թիւ Կիլիկեան Որբերու», (1909 Օգոստոս 7-1910 Դեկտեմբեր 31 եւ 1911 Յունուար 1-1911 Յունիս 30), Հայաստանի Ամերիկեան Համալսարանի Թուանշային Գրադարան: Տեղեկագրին համար յետ այսու՝ ԱՀՈՏ:

639.- ԵՈՏ, է 196:

640.- ԱՀՈՏ, տե՛ս «Որբանոցներու Մէջ Եւ Մօրերնուն Քով Գտնուող Որբեր» քը:

641.- Տե՛ս 649-ը:

642.- ԵՈՏ, է 196:

643.- ԱՀՈՏ, տե՛ս «Յանձնաժողովի Մատակարարած Որբանոցները» մասը:

644.- Ն, տե՛ս «Մերսինի Որբանոցը» մասը:

645.- Ն, տե՛ս «Մեր Որբանոցները» մասը:

646.- Անդ:

647.- Ն, տե՛ս «Յանձնաժողովի Մատակարարած Որբանոցները» մասը: Տեղեկագրի «Որբերու ընտրութիւնը» մասին մէջ գրուած է. «որբերու ընտրութիւնը կատարուած է մեծ խնամով եւ չափազանց խնայողութեամբ: Նկատի առնուած է անոնց ընտանեկան պարագաները. եթէ մայր ունի, մօր վիճակը, առողջութիւնը եւ այլն (...) Մայրերու քով թողուած են 5 տարեկանէն վար եւ 13 տարեկանէն վեր որբերը»:

648.- Ն, տե՛ս «Մեր Որբանոցները» մասը:

649.- ԱՀՈՏ, տե՛ս «Ատանա եւ Հալէպ Նահանգներու Օսմանեան եւ Օտար Որբանոցներու Մէջ Պատասպարուած Որբեր» քը:

650.- ԵՈՏ, է 196:

651.- ԵՈՏ, 7 Սեպտեմբեր 1911, է 245:

652.- ԵՈՏ, է է 258-259:

653.- ԵՈՏ, է 197: